

Bíróság előtt a kisebbségvédelmi polgári kezdeményezések – interjú Vincze Lóránttal

Vincze Lóránt, a FUEN alelnöke, az RMDSZ külügyi titkára

Mit kell tudnunk a FUEN-ről, az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniójáról?

Napjainkban Európában több mint 300 különböző őshonos nemzeti kisebbség él. Minden hetedik európai polgár valamely őshonos nemzeti kisebbséghez tartozik, illetve regionális vagy kisebbségi nyelvet beszél. Az Európai Unióban az őshonos nemzeti kisebbséghez tartozó vagy kisebbségi nyelvet beszélők száma 50 millióra tehető, vagyis az EU-ban minden tizedik polgár ehhez a csoporthoz tartozik. Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója az európai őshonos nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok európai ernyőszervezete, az európai őshonos nemzeti kisebbségek érdekeit képviseli. A FUEN együttműködik az Európai Unióval, az Európa Tanáccsal, az EBESZ-el, az ENSZ-el, a nemzeti kormányokkal, valamint az európai kisebbségvédelemben érintett civil szervezetekkel. Több mint 90 tagszervezetet számlál Európából.

A FUEN az európai őshonos nemzeti kisebbségek jogainak védelmezőjeként, azok civil társadalmi képviselőjeként határozza meg magát. A kisebbségek élethelyzete széles skálát ölel fel: míg egyes kisebbségek számos joggal rendelkeznek és együttműködésük a többségi társadalommal zökkenőmentes, más csoportokat viszont az államuk nem ismeri el vagy harcolniuk kell az asszimilációs törekvések ellen.

A szervezet 1949. november 20-án alakult Párizsban. Kezdetben a szervezetet a regionalizmusért küzdő csoportok uralták. Nyugat-Európában szimbolikusan lebontották a határokat, a korábbi szocialista berendezkedésű államok megbuktak, Európának egy teljesen új berendezkedésre volt szüksége. A válasz Európa régióinak megerősítésében rejlett. Azonban hamar világossá vált, hogy a regionalizáció híveinek, valamint a nemzeti és nyelvi kisebbségek képviselőinek érdekei, céljai különbözőek. Így a FUEN a későbbiekben az őshonos nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok érdekeinek védelmében működött tovább, de a szervezet munkájában a regionális dimenzió meghatározó maradt. Hosszú ideig csak nyugat-európai szervezetekkel volt kapcsolata, azonban az 1989-1990-es történelmi fordulat változást hozott: a közép- és kelet-európai nemzeti kisebbségeknek megnyílt a lehetőségük arra, hogy érdekképviselői

szervezeteket alapítsanak és jogukat követeljék. Ezekben az években a FUEN számos új tagszervezettel gyarapodott, és így valódi páneurópai szervezetté alakult.

A kilencvenes évek elején a FUEN erőteljesen támogatta a fenntartható és átfogó európai kisebbségvédelmi rendszer létrejöttét Európában. 2006-ban egyhangúan elfogadta az európai őshonos nemzeti kisebbségek chartáját.

Az utóbbi években két Európai Unió polgári kezdeményezés is született a kisebbségi jogok területén. Hogyan próbálták ezek erősíteni a kisebbségek védelmét és milyen stádiumban vannak jelenleg?

A kisebbségi jogok európai stagnálása nem járt az érdekvédelmi szervezetek önfeladásával vagy beletörődésével. A kétoldalú rendezés mellett a szervezetek közül egyre több tartja fontosnak és hasznosnak az európai szintű közös fellépést. Folyamatosan új eszközöket azonosítanak, amelyek végső célja, hogy megbontsák a kisebbségi közöny falát és megalkossák a kisebbségvédelmi normarendszert.

Az elmúlt években a kisebbségi polgári kezdeményezések a Lisszaboni Szerződés által lehetővé tett új jogi eszközt hasznosították. Közülük a legnagyobb nyilvánosságot az ún. *Minority SafePack* (kisebbségvédelmi csomag) kezdeményezés kapta, amely az indítvány mögött a legtöbb európai kisebbségi szervezetet tömörítette. Kisebbségvédelmi intézkedések meghozatala érdekében az eszköz hasznosítását a Romániai Magyar Demokrata Szövetség 2011-ben javasolta a FUEN-ben. A kisebbségi ernyőszervezet az eszköz nyújtotta lehetőség megvizsgálásáról és hasznosításáról döntött.

A kezdeményezés kiindulópontja az volt, hogy *„a Bizottság és egyéb európai intézmények ezen erőfeszítései dacára Európában a kisebbségek védelme még sok tekintetben hiányos, elterjedt a kisebbségekhez tartozó személyek hátrányos megkülönböztetése és társadalmi kirekesztése, a regionális és kisebbségi nyelvek többsége pedig veszélyeztetett. A Bizottság gyakran habozni látszik, ha kisebbségekhez tartozó személyek jogainak csorbulásakor föl kell szólalnia, gyorsabban kellene reagálnia bármely olyan esetben, amikor az Európai Unió valamely tagállamában az alapvető értékek komoly áthágásának kockázatát észleli”*. Az előterjesztők megállapítják, hogy *„az EU-nak a jelenleginél többet kellene tennie, ezért Minority SafePack néven polgári kezdeményezést állítottunk össze, amely a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek védelmét célzó intézkedéseket tartalmaz, és biztosítja gazdag európai kulturális örökségünk védelmét és megerősítését, Európa kulturális és nyelvi sokféleségének fenntartását. A csomag ugyanakkor a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyesnek a döntéshozatalban való részvétel javítását célzó intézkedéseket tartalmaz, megerősítve az EU-s politikák és jogszabályok demokratikus legitimitását.”*¹

A *Minority SafePack* kezdeményezés minden intézkedési javaslata az EU Szerződéseinek alapul. A kezdeményezők az EB jóhiszeműségére hivatkoztak, amikor az említett

¹ *Minority SafePack Initiative:*

https://www.fuen.org/fileadmin/user_upload/downloads/MSPI_ENGL_Official_Document.pdf (Letöltve: 2014.11.04.).

területeken intézkedések meghozatalát javasolták, a jogilag alaposan előkészített kezdeményezést a regisztrációt követően legalább egymillió európai polgár aláírása erősítette volna. A kezdeményezés azonban nem jutott ebbe a szakaszba: már a formális ellenőrzési szakaszban elutasították, figyelmen kívül hagyva, hogy a polgári kezdeményezések éppen a civil szféra és az állampolgárok közvetlen jogi aktust kezdeményező szerepét teszik lehetővé.

Az Európai Bizottság tavaly szeptember 16-án közölte, hogy álláspontja szerint a *Minority SafePack* európai kisebbségi kezdeményezés nem tartozik a testület jogalkotási hatáskörébe. A bizottság elismerte, hogy a kisebbségekhez tartozó személyek jogainak a tiszteletben tartása az Unió egyik értéke, de hozzátette, sem az Európai Unió szerződése, sem az EU működési szerződése nem nyújt törvényes alapot a kisebbségekhez tartozó személyekkel kapcsolatos jogalkotáshoz. A kezdeményezők az Európai Törvényszéken fellebbezték meg az Európai Bizottság döntését. A perrendtartás szabályai szerint az Európai Bizottság nemrégiben megválaszolta a *Minority SafePack* kisebbségvédelmi polgári kezdeményezés tavalyi elutasítása ellen benyújtott fellebbezést. Az EB húszoldalas dokumentumban taglalta, miért utasította el a fellebbezést, de a kezdeményezők ennek ellenére továbbra is úgy tekintik, az indoklás megalapozatlan. Az EB nem vette figyelembe a kezdeményezés mellékleteként benyújtott intézkedéscsomagot és azt a védzáradékot sem, amely az intézkedés különböző elemeinek felhasználását teszi lehetővé.

Az Európai Bíróság időközben közölte, hogy Szlovákia és Románia belépését kérte a Bizottság oldalán a polgári kezdeményezés a képviselői által indított luxemburgi perbe, majd Magyarország tette ugyanezt a kezdeményezők oldalán.

Jogi értelemben ugyanezt az utat járta be a Székely Nemzeti Tanács által életre hívott kezdeményező bizottságnak a regionalizáció témakörével foglalkozó polgári kezdeményezése. Az SZNT és partnereinek kezdeményezése kérte, hogy *"az Unió kohéziós politikája kezelje kiemelt figyelemmel azokat a régiókat, amelyeket nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nyelvi sajátosságok különböztetnek meg az őket körülvevő régióktól. A jelzett régiók, köztük a közigazgatási hatáskörökkel nem rendelkező földrajzi körzetek lemaradását úgy kell megelőzni, a gazdasági, társadalmi és területi kohézió feltételeit fenntartani, hogy közben sajátosságaik ne változzanak meg. Ehhez biztosítani kell számukra a hozzáférés esélyegyenlőségét a strukturális alapokhoz, minden más EU alaphoz, forráshoz, programhoz, meg kell teremteni a garanciákat sajátosságaik fenntartásához, a megfelelő gazdasági fejlődéshez, hogy az Unió átfogó, harmonikus fejlődése fenntartható legyen, és kulturális sokszínűsége is fennmaradjon."*² Az SZNT kezdeményezése voltaképpen a *Minority SafePack* kezdeményezés egyik részterületére vonatkozik, éppen ezért a két kezdeményezés erősítette egymást. Ez a kezdeményezés is az Európai Bíróságon keresi igazát.

A világ országaiban jelenleg működő autonómia-megoldások elemzése alapján az állapítható meg, hogy a kisebbségi autonómiát az államok vagy szabad akaratukból

² *Európai mozgalom a nemzeti régiók védelmében:*
<http://www.nemzetiregiok.eu/kotelezo-informaciok.php> (Letöltve: 2014.11.04.).

belső jogi megoldásként, vagy pedig valamilyen nemzetközi rendezés keretében kétoldalú nemzetközi szerződéssel, vagy valamely nemzetközi szervezet döntése alapján hozzák létre. Van-e bármi jele a romániai politikai elit nyitottságának az autonómia irányába, illetve hogyan viszonyulnak a kérdéshez a különféle uniós intézmények és pártcsaládok?

A második világháborút követően a Nyugat-Európára korlátozódó demokratikus folyamatok egyik eleme a nemzetiségi kérdés rendezése volt. Nyugat-Európában olyan akut kérdéseket kellett kezelni, mint a német–dán határvita, majd azt követően a németországi dán és a dániai német közösség jogainak rendezése. A legtöbb esetben a kisebbségvédelem szinte kizárólag kétoldalú kérdést jelentett, Dél-Tirol esetében például Ausztria hathatósan lépett fel az Olaszország területén élő német közösség érdekében. Ausztria védhatalmi státusát nemzetközi szerződés és az ENSZ közbelépése mellett tudta érvényesíteni, de ezzel együtt a dél-tiroli autonómiakérdés rendezéséről az osztrák–olasz kétoldalú viszony részeként beszélhetünk. Az európai pártcsaládok nyíltan nem fogalmazzák meg az autonómia szükségességét, nem is tehetik, hiszen a nemzetiségek megannyi élethelyzetben élnek, számbelileg nagyon változó körülmények között, nem mindenik számára volna eszköz az autonómia. Elmozdulás tapasztalható azonban annak kapcsán, hogy az EU-nak többet kell tennie a kisebbségvédelemért és egy jogi keretet kell kialakítani a nemzetiségek érdekében. Korábban ennek nyílt vállalása nem történt meg. Egy kisebbségvédelmi mechanizmus megfelelő keretet nyitna az önrendelkezés és autonómiakérdések megoldása felé.

Az RMDSZ, a FIDESZ, az MKP és a német CDU támogatásával elérte azt, hogy az Európai Néppárt választási programjában szerepel a kisebbségvédelem területe. A dokumentum értelmében: *„Az EPP szerint a nemzeti kisebbségeknek védőintézkedésekre van szükségük, hogy megőrizze és védje nyelvét, kultúráját és identitását. Az EU-nak kellene dolgoznia egy jogi keretet a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és közösségek védelmére. Továbbá az EU-nak bátorítania kellene, hogy a tagállamok megosztják egymás között a kisebbségvédelmi jó gyakorlatokat.”* Korábban 2009-ben az EPP kongresszusi dokumentumot fogadott el a kisebbségek védelméről és 2012-ben, bukaresti kongresszusán, az alapprogramba is beiktatta. Az RMDSZ célja elsősorban az volt, hogy a dokumentum térjen ki a kisebbségi jogokra, állapítsa meg az őshonos etnikai kisebbségek fontos szerepét Európában, és az Európai Néppárt kötelezze el magát a nemzeti kisebbségek identitásmegőrző erőfeszítése mellett. Ezt a célkitűzésünket sikerült elérni, hiszen a dokumentum az RMDSZ javaslatára megállapítja, hogy európai kisebbségi keretszabályozást kell kialakítani, amely kisebbségvédelmi standardokat és jogokat tartalmaz majd, ugyanakkor bátorítja a kisebbségi közösségekre vonatkozó kedvező intézkedések és politikák elfogadását. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a dokumentum hangsúlyozza a különböző tagállamokban fellelhető jó kisebbségvédelmi gyakorlatok alkalmazását a többi tagállamban is, amely a későbbiekben egy konkrét és hatékony EU-s kisebbségvédelmi stratégiához vezet.

Az európai szocialisták véleménye szerint az elmúlt 5 évben az EU javította a jogszabályi és működési keretet annak érdekében, hogy támogassa a kisebbségi közösségek társadalmi, gazdasági és politikai integrációjára vonatkozó tagállami intézkedéseket, de

ez az erőfeszítés még mindig messze elmarad a szükségéstől, ezért változásra van szükség. A PES szerint változásra van szükség ahhoz, hogy az EU felnőjön az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkelyében és az Alapjogi Charta 21. cikkében foglalt értékekhez és elvekhez. Úgy vélik, ahhoz hogy az állampolgárok teljes mértékben részeseivé váljanak az európai projektnek, az új Európai Parlament és az új Európai Bizottság fel kell vennie a harcot a megkülönböztetéssel, biztosítani kell a kisebbségi polgárok részvételét a döntéshozatali folyamat, koherens uniós politikákat és iránymutatásokat kell kidolgozni valamennyi érintett uniós szakpolitikai területeken, beleértve a foglalkoztatás, az oktatás, a képzés és a kutatás területét.

A szocialisták javasolják, hogy az új Európai Bizottság ad hoc portfóliót hozzon létre, amely a kisebbségekkel és a romákkal foglalkozik, biztosítsák a teljes koherenciát és koordinációt az uniós politikák között, biztosítsák, hogy a tagállamok tiszteletben tartják vállalt kötelezettségeiket – beleértve az integrációra, a kohézióra és a diszkriminációmentességre szánt uniós forrásokat. Úgy vélik, ki kell alakítani egy teljes jogú uniós stratégiát a kisebbségi közösségek, a helyi önkormányzatok, a civil szervezetek és a civil társadalom bevonásával.

Nemrégiben a FUEN, számos európai parlamenti képviselő és európai kisebbségi politikusok kérték az Európai Bizottság megválasztott elnökét, Jean-Claude Junckert, hogy az általa javasolt alapvető szabadságjogokkal foglalkozó biztos feladatkörébe az őshonos kisebbségek védelmét is iktassa be.

Egyes vélemények szerint az Európai Unió további bővítésének folyamányaként a kisebbségek jogainak EU-s szintű kezelése biztonságpolitikai okokból is szükségessé válik. Mennyiben reális egy olyan elképzelés, hogy a további bővítés kisebbségi jogi kompetenciabővüléssel is járhat az Európai Unió javára?

A kisebbségvédelmi harc az Európai Unióban folyamatos készenlélet és nyitottságot jelent új eszközök, új lehetőségek kihasználása iránt. Az elmúlt évek legfontosabb eredménye az RMDSZ, a felvidéki Magyar Közösség Pártja, a FUEN és a többi kisebbségi szervezet szempontjából, hogy valamennyi európai nemzeti közösség és nyelvi kisebbség képviselője egy asztal körül ül és közös kéréseket fogalmaz meg. A polgári kezdeményezések kapcsán a 2013 közepére kialakult magyar nemzeti konszenzus – a benyújtott két kezdeményezés közös támogatása – a jövőre nézve is fontos előzmény. Az előrelépéséhez magyar közösségeink közös fellépésre, a magyar nemzeti együttműködés rendszerében folyamatos egyeztetésre, szoros együttműködésre van szükség. Európában pedig új eszközöket, új intézményes partnereket és támogatókat kell találni ahhoz, hogy növekedjen az EU intézményeire nehezedő nyomás, lebomoljon a közöny fala, és előrelépés történjen. Ebben a pillanatban több szakértő és politikus is úgy látja, közel van az Európai Szerződések módosítása. A kisebbségi közösségek elvárása, hogy a kisebbségvédelemre vonatkozó javaslataik ezúttal hangsúlyosan kerüljenek bele a Szerződések szövegébe, ezt pedig közös norma kidolgozása, európai kisebbségi keretszabályozás kövesse. A kedvező európai döntések hozhatják közelebb a közösségi jogok, beleértve az önrendelkezés és a különböző autonómiaformák gondolatának elfogadását a többségi, közép- és kelet-európai társadalmakban.

Louis Michelnek, az Európai Parlamentben elfogadott jelentése az alapvető jogok helyzetéről a kisebbségek védelmét is magában foglalja. Mit tartalmaz ez a jelentés és milyen pozitív hozadéka lehetnek? Ráadásul időközben az Európa Tanács Közgyűlése elfogadta a Kalmár Ferenc által készített jelentést, amely talán a jelentések sorában először fogalmazza meg a kisebbségek kollektív védelmének igényét és konkrét megvalósított autonómia-modelleket ajánl az ET tagállamai figyelmébe. Hogyan csapódott le ez az ajánlás a romániai politikai elitben? Hogyan szavaztak a romániai képviselők?

Az európai kisebbségvédelem témakörére folyamatként kell tekinteni, a Koppenhágai kritériumrendszer elfogadása előtt az EU-ban egyáltalán nem volt egyetlen olyan jogi szabályozás sem, amely a kisebbségvédelemre utalt volna. Tehát ebből a szempontból a kritériumrendszer újított. Másrészt, valóban a feltételeknek csak a csatlakozás előtt kell megfelelniük a tagjelölt államoknak, miután az EU teljes jogú tagjaivá váltak, már nem kéri tőlük számon a politikai (köztük a kisebbségi) kritériumok teljesítését. Ennek oka abban keresendő, hogy a régi tagállamok (pl. Franciaország, Ciprus, Görögország stb.) sem felelnek meg a kritériumrendszerben foglaltaknak. Azok a kritériumok, amelyeket Románia törvénybe foglalt nagyon fontos eredmények a kisebbségvédelemben, hiszen tartalmazzák többek között az anyanyelvhasználatot a közigazgatásban és igazságszolgáltatásban, a teljes körű állami és felekezeti anyanyelvű oktatást, az egyházi ingatlanok visszajuttatását. Romániában sajnos a problémát a meglévő egyéni jogok alkalmazása, a törvények betartása jelenti, hiszen a Mikó-ügy kirobbanása óta az egyházi ingatlanok visszajuttatási folyamat leállt, a nyelvi jogok és a kétnyelvűség alkalmazása nagyon sok esetben hiányos.

Az EP Michel-jelentése, az Európa Tanács Kalmár-jelentése és számos más dokumentum és országjelentés fontos kapaszkodót és előrelépést is jelent az európai kisebbségvédelemben. A Kalmár-jelentés kiemelten fontos azáltal, hogy a korábbi Gross-jelentéshez (2003) hasonlóan utal a kollektív kisebbségi jogok jelentőségére, és olyan magyar diplomácia számára is kulcsfontosságú elvárásokat fogalmaz meg, mint a hivatalos nyelvhasználat, a speciális oktatási intézményrendszer létrehozása, illetve a szabad kisebbségi média biztosítása. A dokumentum hangsúlyozza azt is, hogy az Európa Tanács azon tagállamainak, amelyek ezt még nem tették meg, alá kell írniuk és ratifikálniuk kell a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezményt, valamint a regionális és kisebbségi nyelvek európai chartáját. Az ET közgyűlése felszólította a tagállamokat, hogy mozdítsák elő a hagyományos nemzeti kisebbségek által lakott területen beszélt nyelv hivatalos használatát. A közgyűlés szerint politikai prioritásként kell kezelni a nemzeti kisebbségek jogvédelmét, mert a *"kisebbségvédelem a konfliktusok megelőzésének egyik eszköze"*.

Sajnos az EU-nak nincsen eszköze a kisebbségi jogok betartását ellenőrizni, hiszen a kisebbségvédelem nem uniós kompetencia. Célunk éppen ezért kisebbségi jogi keretszabályozás megalkotása, amelynek egyik fontos velejárója monitorizáló eszköz hozzárendelése lenne.

A nyelvpolitikai irányelveket tartalmazó Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját 2008-ban ratifikálta Románia is. Ez a jogszabály nem határoz meg nyelvi jogot, csak kijelöl egy jogalkotási horizontot. Hogyan szelektált Románia ebből az *à la carte* felsorolásból és hogy áll a Charta végrehajtása?

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját a legrészletesebb kisebbségi jogi, elsősorban nyelvi dokumentum, amely számos jogot határoz meg a ratifikáló tagállam számára. A chartát 1992 júniusában fogadta el az Európa Tanács miniszteri bizottsága. A nemzetközi szerződés 1998 március 1-én lépett hatályba. A bukaresti szenátus 2007 októberében bólintott rá a nemzetközi szerződésre, a ratifikáció előkészítésében óriási szerepe volt a több alkalommal kormányon lévő RMDSZ.

Mivel a kisebbségi jogok a nemzetközi jog egyik érzékeny és kényes témája, az ET dokumentuma közvetett úton, a véleménynyilvánítás szabadságára és a nyelvi diszkrimináció tilalma útján védi a kisebbségi vagy regionális nyelvi jogokat. Így a védelem tárgya nem a nyelvi kisebbségek vagy az ő jogaik, hanem az európai kultúra veszélyeztetett részét képező kisebbségi vagy regionális nyelvek. A charta hivatkozási alapja a közös európai kulturális örökség. A szöveg nem tartalmazza sem a „nemzeti kisebbség”, „népcsoport” vagy „etnikai csoport” kifejezést, ezzel a felszínen távol tartja a közösségi nyelvek és kultúrák védelmét az egyéni vagy közösségi kisebbségi jogoktól, így azok az államok is nyugodtan ratifikálhatják, amelyek nem kívánják gyakorolni a kisebbséggel való hatalommegosztás lehetőségét. A charta egyértelműen megfogalmazott mögöttes célja a többség–kisebbségek viszony stabilizálásához való hozzájárulás.

A charta értelmében minden kisebbségi nyelv tekintetében az államnak tisztelnie kell annak a területnek az egységét, ahol az illető nyelvet használják – vagyis a közigazgatásnak nem szabad megosztania területi alapon a nyelvi közösségeket. Fontos még, hogy a ratifikáló állam vállalja, hogy eltörli a létező akadályokat, tilalmakat, alaptalan megkülönböztetéseket a kisebbségi nyelvhasználat elől. A szöveg kimondja, hogy az államnak kötelezően vállalnia kell a második részben foglaltakat, és ezentúl *à la carte* rendszerben további nyelvvédő kötelezettségeket kell vállalnia, szám szerint legalább 35 darabot. Ezeket az egyezmény harmadik része sorolja fel.

Románia húsz nyelvet véd: albán, bolgár, cseh, görög, horvát, jiddis, lengyel, macedón, magyar, német, olasz, orosz, örmény, romani, rutén, szerb, szlovák, tatár, török és ukrán. Alapszintű, tehát a 2. rész szerinti védelem ezek közül a görögöt, a jiddist, a lengyelt, a macedónt, az olaszt, az örményt, a romanit, a rutén és tatárt illeti meg. Az *à la carte* rendszerből, a határozottabban részletezett jogokból a magyart, vagyis a magyarul beszélőket esetében az ország kötelezettséget vállal a magyar nyelvű oktatásra óvodától az egyetemig, beleértve a szakképzést, a művészeti iskolákat és a felnőttképzést is. Az igazságszolgáltatás területén a vádlottnak joga van az anyanyelvhasználathoz, illetve a bizonyítékok, vallomások nem tekinthetők semmisnek pusztán azon az alapon, hogy azok nem az állam nyelvén íródtak. Aki bíróság előtt jelenik meg, használhatja az anyanyelvét, és ennek biztosítását – vagyis a fordítók bérét – az állam fizeti. A jogi dokumentumok érvényességét nem lehet megkérdőjelezni csak azon az alapon, hogy azok magyarul

íródtak, továbbá az állam kötelezettséget vállal a legfontosabb törvények lefordítására. A vállalt kötelezettségek a kevésbé erősek közé tartoznak.

A közigazgatás területén fontos, hogy Románia kötelezettséget vállalt arra, hogy a közönségkapcsolati munkatársaik magyarul beszéljenek a hozzájuk fordulókkal. E ponton az ország szintén egy kevésbé erős kötelezettséget választott: az ide vágó paragrafus első pontja azt mondja ki, hogy az aláíró állam azt vállalja, hogy az egész közigazgatás beszélje a kisebbség nyelvét.

A médiában Románia többek közt azt vállalta, hogy bátorítja legalább egy, regionális nyelveken szóló rádió- és tévécsatorna működtetését.

A legszélesebb jogok a kulturális élet területén illetik meg a magyar nyelvet, ide minden beletartozik a magyar nyelvű könyvtáraktól az irodalmi fordításokon, a filmfeliratozáson keresztül a különféle szakkifejezések magyarra fordításának elősegítéséig és finanszírozásáig. Az, hogy Románia ezen a területen nem válogatott az előírások közül, valószínűleg arra a hagyományra vezethető vissza, hogy a szocialista rendszer a kulturális életre korlátozta a kisebbségi megnyilvánulások nagy többségét.

A gazdasági és társadalmi élet fejezetben Románia vállalja, hogy eltávolítja a gazdaságot érintő törvénykezésből a magyar nyelv használatát korlátozó kitételeket. A határon túlnyúló kapcsolatok részesül az ország, hogy alkalmazza a kisebbségekre vonatkozó nemzetközi egyezményeket (tehát a román-magyar alapszerződést), és a „magyar nyelv érdekében promoválja a határokon átnyúló együttműködések”.

Az Európa Tanács Szakértői Bizottsága révén 3-5 éves ciklusokban ellenőrzi a chartában vállalt teljesítését. Románia késésben van, hiszen már 2013-ban be kellett volna terjesztenie jelentését. A 2007-ben ratifikált egyezmény első jelentését közel kétéves késéssel nyújtotta be Románia, és az azt követő levélváltások és az Európa Tanács Szakértői Bizottságának látogatása nyomán számos alkalmazási problémára derült fény.

Romániában az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala (DRI) már elkezdte az adatgyűjtést arról, miként teljesítette Románia az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Chartájának ratifikálásában vállalt kötelezettségeit. A jelentést a Külügyminisztériummal közösen kell elkészíteni.

A Szakértői Bizottság a kormány jelentéséből és a saját szakértőinek helyszíni tapasztalatai alapján képet alkot arról, miként teljesülnek az egyes vállalások. A végső jelentést a Szakértői Bizottság munkacsoportja készíti el, melynek tagja egy riportőr, továbbá a testület Romániából delegált tagja és egy harmadik tag. Fontos kiemelni, hogy civil szervezeteknek joguk van arra, hogy a jelentést kiegészítő információkat juttassanak el a Bizottsághoz, de akár árnyékjelentést is készíthetnek. Erre a riportőr helyszíni látogatásától számítva egy hónap áll rendelkezésre. A maga árnyékjelentését a romániai magyar közösség képviselőjeként az RMDSZ minden alkalommal elkészíti (az Európa Tanács monitorizálása mellett az EBESZ-nek és az ECRI-nek is készül országjelentése).

A Szakértői Bizottságának három standard válasza van: fulfilled (teljesült), not fulfilled (nem teljesült) és partially fulfilled (részben teljesült). Van egy negyedik válaszuk is, amikor nem alkotnak véleményt egy kérdésben, mert nincsen elegendő információjuk. Románia nagyon sok ilyen típusú választ kapott a 2011-es jelentésére. Ha a következő jelentésben sem lesz elegendő információ ezeknél a pontoknál, akkor az ország már a „not fulfilled” választ kapja a bizottságtól. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése politikai mechanizmust alkalmaz arra az esetre, ha egy ország nem teljesíti kötelezettségeit, de ennél is fontosabb az ET Miniszteri Bizottságának ajánlása. Ez a nyelvhasználati jogok érvényesüléséről készített jelentés összefoglalója. A Miniszteri Bizottság a 2011-es jelentés alapján hat pontban marasztalta el Romániát. Ezek egyike szerint Romániában nincs elegendő adat a nyelvhasználati jogok érvényesülésének nyomon követéséhez. Egy másik pont szerint jobban oda kell figyelni a török-tatár nyelvhasználati jogra. A bizottság az ajánlásában a roma nyelvre, a médiában érvényesülő nyelvhasználatra, illetve a húsz százalékos nyelvhasználati küszöb kérdésére is kitért. Úgy fogalmaznak: megfontolandónak tartják a küszöb létjogosultságának a megvizsgálását.³

³ Források az utolsó kérdésre adott válaszhoz:

Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája: <http://www.dri.gov.ro/hu/carta-europeana-a-limbilor-regionale-sau-minoritare/> (Letöltve: 2014.11.04.); A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája értelmében született Európa Tanács határozatok listája: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeDeclarations.asp?NT=148&CM=7&DF=9/24/2008&CL=ENG&VL=1> (Letöltve: 2014.11.04.); Sipos Géza: *Aláírtad, tartsd be. Mire jó a kisebbségi nyelvek chartája?* <http://itthon.transindex.ro/?cikk=8149> (Letöltve: 2014.11.04.); “*Kiabálok a nyelvi jogainkért*”: <http://www.erdelyiportal.ro/&8222;kiab%C3%A1lok-a-nyelvi-jogaink%C3%A9rt&8221;-erdelyiportal-1070.html> (Letöltve: 2014.11.04.).